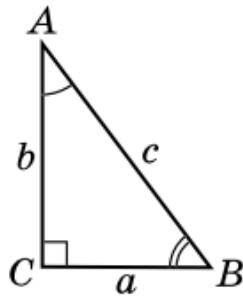

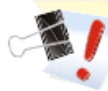
Урок 1

Синус, косинус і тангенс гострого кута прямокутного трикутника. Співвідношення між сторонами і кутами прямокутного трикутника.

[Підручник](#) - Істер "Геометрія 8 клас", 2021 р.

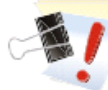
Розглянемо прямокутний трикутник ABC з прямим кутом C . Для гострого кута A катет BC є *протилежним катетом*, а катет AC - *прилеглим катетом*. Для гострого кута B катет AC є протилежним, а катет BC - прилеглим.

 Синусом гострого кута прямокутного трикутника називають відношення протилежного катета до гіпотенузи.

Синус кута A позначають так: $\sin A$. Отже,

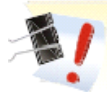
$$\sin A = \frac{BC}{AB} = \frac{a}{c}, \quad \sin B = \frac{AC}{AB} = \frac{b}{c}.$$

 Косинусом гострого кута прямокутного трикутника називають відношення прилеглого катета до гіпотенузи.

Косинус кута A позначають так: $\cos A$. Отже,

$$\cos A = \frac{AC}{AB} = \frac{b}{c}, \quad \cos B = \frac{BC}{AB} = \frac{a}{c}.$$

Оскільки катети AC і BC менші від гіпотенузи AB , то синус і косинус гострого кута прямокутного трикутника менші за одиницю.

 Тангенсом гострого кута прямокутного трикутника називають відношення протилежного катета до прилеглого.

Тангенс кута A позначають так: $\operatorname{tg} A$. Отже,

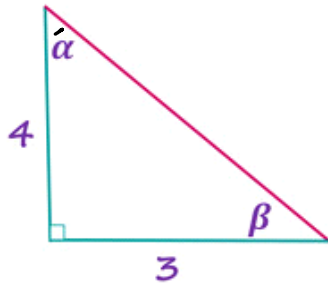
$$\operatorname{tg} A = \frac{BC}{AC} = \frac{a}{b}, \quad \operatorname{tg} B = \frac{AC}{BC} = \frac{b}{a}.$$

Якщо гострий кут одного прямокутного трикутника дорівнює гострому куту другого прямокутного трикутника, то синуси цих кутів рівні, косинуси цих кутів рівні й тангенси цих кутів рівні.

Якщо гострий кут одного прямокутного трикутника дорівнює гострому куту другого прямокутного трикутника, то синуси цих кутів рівні, косинуси цих кутів рівні й тангенси цих кутів рівні.

Як ти гадаєш, чи залежить синус, косинус, тангенс кута від розмірів трикутника?

6. Чому дорівнюють синуси гострих кутів α і β у прямокутному трикутнику на рис.?

Спочатку за теоремою Піфагора знайдемо гіпотенузу:

$$\sqrt{4^2 + 3^2} = \sqrt{16 + 9} = \sqrt{25} = 5$$

Або пригадаємо, що прямокутник з катетами 3 та 4 називається Єгипетським трикутником. Гіпотенуза такого трикутника дорівнює 5.

За означенням синуса, маємо:

$$\sin \alpha = \frac{3}{5} = 0,6$$

$$\sin \beta = \frac{4}{5} = 0,8$$

7. Чому дорівнюють тангенси гострих кутів α і β у прямокутному трикутнику на рис.?

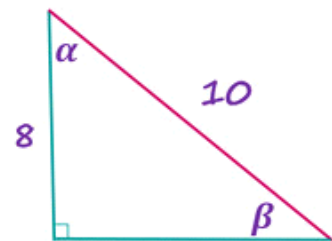
Спочатку за теоремою Піфагора знайдемо невідомий катет:

$$\sqrt{10^2 - 8^2} = \sqrt{100 - 64} = \sqrt{36} = 6$$

За означенням тангенса, маємо:

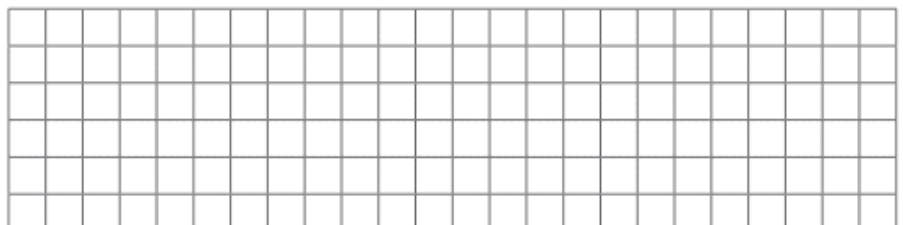
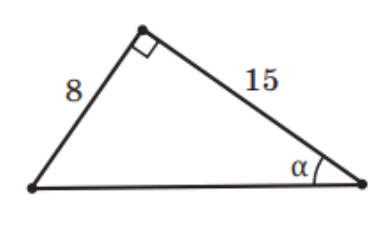
$$\operatorname{tg} \alpha = \frac{6}{8} = \frac{3}{4} = 0,75$$

$$\operatorname{tg} \beta = \frac{8}{6} = \frac{4}{3} = 1\frac{1}{3}$$

Виконай завдання:

- Обчисли синус, косинус та тангенс кута α поданого трикутника.

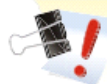

2. У прямокутному трикутнику ABC катет $BC = 12$ см; $\operatorname{tg} A = \frac{5}{6}$. Обчисли довжину катета AC .

Виконай вправу:

[Синус, косинус, тангенс гострого кута](#)

Співвідношення між сторонами та кутами прямокутного трикутника:

1. Катет дорівнює гіпотенузі, помноженій на синус протилежного до нього кута або на косинус прилеглого: $a = c \sin A = c \cos B$ та $b = c \sin B = c \cos A$.

2. Гіпотенуза дорівнює катету, поділеному на синус протилежного до нього кута або на косинус прилеглого: $c = \frac{a}{\sin A} = \frac{a}{\cos B} = \frac{b}{\sin B} = \frac{b}{\cos A}$.

3. Катет, протилежний до кута A , дорівнює добутку другого катета на тангенс цього кута: $a = b \operatorname{tg} A$.

4. Катет, прилеглий до кута A , дорівнює частці від ділення другого катета на тангенс цього кута: $b = \frac{a}{\operatorname{tg} A}$.

Тригонометричні функції деяких кутів:

A	30°	45°	60°
$\sin A$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{\sqrt{2}} = \frac{\sqrt{2}}{2}$	$\frac{\sqrt{3}}{2}$
$\cos A$	$\frac{\sqrt{3}}{2}$	$\frac{1}{\sqrt{2}} = \frac{\sqrt{2}}{2}$	$\frac{1}{2}$
$\operatorname{tg} A$	$\frac{1}{\sqrt{3}} = \frac{\sqrt{3}}{3}$	1	$\sqrt{3}$

Виконаємо разом:

740. Обчисліть:

1) $\sin 30^\circ + \operatorname{tg} 45^\circ$;   2) $\cos 30^\circ \cdot \sin 60^\circ$.

$$1) \sin 30^\circ + \operatorname{tg} 45^\circ = \frac{1}{2} + 1 = 1\frac{1}{2}.$$

$$2) \cos 30^\circ \cdot \sin 60^\circ = \frac{\sqrt{3}}{2} \cdot \frac{\sqrt{3}}{2} = \frac{3}{4}.$$

Виконай завдання:

Обчисли $5 \sin 30^\circ + 4 \cos 60^\circ$.

Обчисли $7 \sin 30^\circ - 2 \operatorname{tg} 45^\circ$.

Обчисли значення виразу:

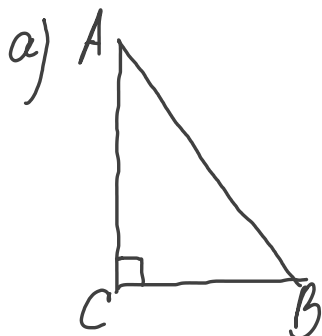
$$\frac{\sqrt{3}}{\operatorname{tg} 60^\circ}$$

Виконаємо разом:

764. Дано: $\triangle ABC$ $\angle C = 90^\circ$. Знайдіть:

а) AB і BC , якщо $AC = 6$ см, $\cos B = 0,8$;

б) AC і BC , якщо $AB = 13$ см, $\operatorname{tg} A = \frac{5}{12}$.

Дано: $\triangle ABC$; $\angle C = 90^\circ$

$AC = 6$ см, $\cos B = 0,8$

Знайти: AB , BC

Розв'язання

$$\cos B = \frac{BC}{AB} = 0,8$$

$$BC = 0,8 AB$$

За т. Піфагора:

$$AC^2 = AB^2 - BC^2$$

$$6^2 = AB^2 - (0,8 AB)^2$$

$$36 = AB^2 - 0,64 AB^2$$

$$36 = 0,36 AB^2$$

$$AB^2 = 36 : 0,36$$

$$AB^2 = 100$$

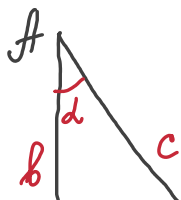
$$AB = 10 \text{ (см)}$$

$$BC = 0,8 \cdot 10 = 8 \text{ (см)}$$

Відповідь: 10 см, 8 см.

Виконаємо разом:

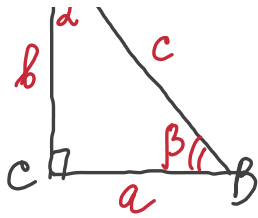
У прямокутному трикутнику ABC ($\angle C = 90^\circ$) $a = 6$ см, $\alpha = 72^\circ$. Знайди b , c та кут β .

Дано: $\triangle ABC$; $\angle C = 90^\circ$

$a = 6$ см, $\alpha = 72^\circ$

Знайти: b , c , $\angle \beta$

$$u = 0 \text{ см}, d = \text{та}$$

Знайти: $b, c, \angle \beta$

Розв'язання

$$\angle \beta = 90^\circ - \angle \alpha = 90^\circ - 72^\circ = 18^\circ$$

$$c = \frac{a}{\sin \alpha} = \frac{6}{\sin 72^\circ} \approx \frac{6}{0,951} \approx 6,31 \text{ (см)}$$

$$b = a \cdot \tan \beta = 6 \cdot \tan 18^\circ \approx 6 \cdot 0,325 \approx 1,95 \text{ (см)}$$

Відповідь: 1,95 см, 6,31 см, 18° .

Розв'язи самостійно:

Сторони прямокутника дорівнюють 3 см і $\sqrt{3}$ см. Знайди кут, який утворює діагональ із більшою стороною. (2 бали)

Домашнє завдання:

Опрацювати параграф 20, виконати вправи 741, 747, 765.

Додаткове завдання:

Сторони прямокутника дорівнюють 3 см і $\sqrt{3}$ см. Знайди кут, який утворює діагональ із меншою стороною. (2 бали)

У прямокутному трикутнику $ABC (\angle C = 90^\circ)$ $b = 8$ см, $\alpha = 40^\circ$. Знайди a, c та кут β .